

XVII Міжнародна науково-практична конференція «The latest technologies in the development of science, business and education»

Секція – Психологічні науки

ПОСИЛЕННЯ ЕГОЦЕНТРИЗМУ ДИТИНИ ПІД ЧАС АДАПТАЦІЇ ТА ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

**Чекстере Оксана Юріївна,
кандидат психологічних наук,
провідний науковий співробітник,
Інститут психології
імені Г.С.Костюка НАПН України
achextere@ukr.net**

Українці разом із дітьми змушені були покинути свої будинки через військову агресію Росії. Частина жителів країни перемістилася до безпечних міст на заході країни, інша частина змушена була шукати притулку в сусідніх країнах. Дітям доводиться звикати до нових умов, колективів, мови, що робить адаптацію для багатьох дуже важкою. Діти постійно перебувають у напрузі через нерозуміння, на що чекати завтра. Це проявляється через нервові зриви, істерики, непослух, бійки з іншими дітьми.

Діти ніколи не забудуть період війни та що саме їм довелося пережити. Вони добре пам'ятатимуть усі події та супутні при цьому емоції. А як це позначиться на їхньому подальшому житті багато в чому залежить від найближчого оточення. Наскільки значущі дорослі допоможуть дітям пережити події війни, зможуть вислухати переживання та підтримати, чи вистачить у них сил постійно та терпляче пояснювати те, що відбувається, а також забезпечити відносно безпечно подальше життя дитини.

Під час адаптації та воєнних конфліктів дитина може демонструвати посилення егоцентризму у своєму мисленні та поведінці. На цей процес можуть впливати такі чинники, як: стрес та нестабільність, зміна оточення, постійний страх, втрата контролю, соціальна ізоляція. Вимушено чи свідоме батьки заповнюють цю порожнечу контентом у віртуальному просторі. З часом віртуальна реальність починає затуляти, а то й підмінювати реальний світ. На цьому фоні відбувається порушення сприймання простору, зниження кількості сенсорних стимулів, сприйняття обмежується в основному візуальним сприйманням, знижується рухова активність дитини. Найбільш виражений негативний вплив надмірне занурення дитини у віртуальний простір справляє на її соціальні якості: дружелюбність, відкритість, бажання спілкуватися, співчуття, здатність розуміти іншого і ставати на його точку зору, тобто посиленню егоцентризму.

У науковій психології проблема егоцентризму була поставлена Ж. Піаже. Егоцентризм Ж.Піаже описував як розумову позицію, яку займає дитина в процесі пізнання самої себе і навколишнього світу протягом ряду стадій інтелектуального розвитку [1].

У дослідженнях феномен егоцентризму (за Ж.Піаже) наголошується, що він проявляється як в інтелектуальній, так і в мотиваційно-потребовій сфері особистості. Уявлення про явища егоцентризму в особистісно-афективній сфері, у свою чергу, також не узгоджені між собою. У низці досліджень [2] вказується на те, що між егоцентризмом у пізнавальній та в особистісно-афективній сфері існують генетичні взаємозв'язки, проте теоретично передбачувані взаємозв'язки не виявляються в емпіричних дослідженнях (D.Elkind, R.Enright et.al. та ін).

Разом з тим, вивчення взаємозв'язків між феноменами центрації в інтелектуальній та афективній сферах є важливим, оскільки дозволить зробити внесок у формування цілісного уявлення про процеси розвитку особистості та отримати нові факти для вирішення проблеми єдності афекту та інтелекту. Розуміння особливостей егоцентризму та тих механізмів, які призводять до його формування, може стати орієнтиром для психолого-педагогічного впливу з метою запобігання дезадаптивним варіантам розвитку.

Умови тривалої травматизації призводять до того, що особистість надто жорстко вибудовує свої межі, надто пильно намагається захищати їх, не дуже враховуючи прагнення інших, не беручи до уваги вимоги оточення. У результаті освоєні комунікативні території із зонами близьких і далеких, своїх і чужих руйнуються, викривлюються, розпадаються. Реакції та плановані дії людини стають егоцентричними.

Під час адаптації та воєнних конфліктів дитина може демонструвати посилення егоцентризму у своєму мисленні та поведінці. На цей процес впливають такі чинники, як:

1. Стрес та нестабільність: ситуації адаптації та воєнні конфлікти часто призводять до збільшення рівня стресу в середовищі дитини. Під впливом стресу, дитина може більше зосереджуватися на власних потребах та емоціях, забуваючи про інтереси інших.

2. Зміна оточення: переміщення до нового місця проживання або втрата звичного середовища може створити почуття нестабільності та збільшити сфокусованість дитини на собі.

3. Постійний страх: воєнний конфлікт може викликати постійний страх і тривогу у дитини, що впливає на її здатність думати про інших людей.

4. Втрата контролю: дитина може відчувати втрату контролю над ситуацією, і це може призводити до посилення егоцентризму як способу зберегти внутрішній баланс.

5. Соціальна ізоляція: у воєнний час дитина може стикатися зі зниженням соціальних зв'язків та ізоляцією, що може підсилити фокус на власних проблемах та потребах.

Отже, щоб допомогти дитині подолати посилення егоцентризму під час адаптації та воєнних подій, важливо створити для неї підтримуюче, безпечне та емоційно збагачене середовище. Це може включати:

- надання дитині можливості висловлювати свої думки та почуття,
- розмови про її емоції,
- залучення до групової діяльності,
- надання можливостей для взаємодії з однолітками.

Також важливо надавати дитині інформацію про те, що відбувається, розуміння важливості співчуття та допомоги іншим людям, а також забезпечення відчуття безпеки та захисту.

Список літератури

1. Jean Piaget, dir., *La représentation du monde chez l'enfant*. Paris, Presses Universitaires de France (coll. « Quadrige »), 2003 [1947], 335 p.

2. Elkind D., & Bowen R. Imaginary audience behavior in children and adolescents// *Developmental Psychology*. 1979. Vol. 15. P. 38–44.